

Landesveeri sõda

Pärnu kaitsepataljoni luurajad 1919. a. kevadel. Paremalt esimene on pataljoni jalaluurekomando ülem lipnik Johann Kogger, kes langes Landesveeri sõjas 22. juunil 1919. aastal. EFA 3-5832

Sellise nime sai sõjaline kokkupõrge Vabadussõja ajal, 5. juunist kuni 3. juulini 1919. aastal Põhja-Lätis, ühelt poolt Eesti rahvaväe ja selle alluvuses moodustatud Läti väeosade ning teiselt poolt Lätis baltisakslaste moodustatud maakaitseväe – Landesveeri ja neid toetavate riigisaksa vabatahtlike üksuste vahel. Ajaliselt lühikese, kuid seda ägedama võitluse vaimse tähenduse Eesti ajaloo on kokku võtnud ajaloolane Hannes Walter: „... avalik arvamus nägi Landeswehri kunagise Mõõgavendade Ordu pärijat ja käsitas võitu baltisaksluse üle revanšina lüüasaamisele muistses vabadusvõitluses.”¹ 700-aastase orjapõlve mälestusest sündinud Eesti rahvuslusele pidi see võit teadagi olema erakordselt võimas jõulaeng. Rääkimata sellest, et 1934. aastal antud seadusega hakati võitu Võnnu lahingus 23. juunil tähistama võidupühana kui „eestlaste kõigi aegade võitluste ja võitude mälestuspäeva, meenutamaks Lembitu päevil alanud lakkamatut võitlust eesti rahva olemasolu ja poliitilise vabaduse eest”. Võidupüha on ka täna meie omariikluse tähtsamaid rituaale.

Eesti ajaloolises mälus on võit Landesveeri sõjas üks helgemaid sündmusi. Just nimelt võit, sest sõjas endas ei ole mitte kunagi ega mitte kusagil mitte midagi helget. Hoolimata selle võidu erakordsest tähtsusest ja sellest johtuvalt ka Landesveeri sõja rohkest kajastamisest kirjasõnas, nii mälestuste kui uurimustena, pole aga selle sõja endaga kõik veel tänini lõplikult selge. Ajaloolased ei ole veel ühese tulemuseni jõudnud isegi küsimuses, miks see sõda üldse puhkes, ja nii tuleb seda jätkuvalt uurida. Tuna tähistab Landesveeri sõja 90. aastapäeva fotodokumentide valikuga Filmiarhiivi kogudest.

Tiit Noormets

¹ H. Valter. Ausalt & avameelselt Landeswehri sõjast. Tallinn 1989, lk. 3.

Välüköök rindel 1919. aastal. EFA 4-2687

1. polgu orkester mängib Riia rindel 1919. aasta suvel. EFA 4-2668

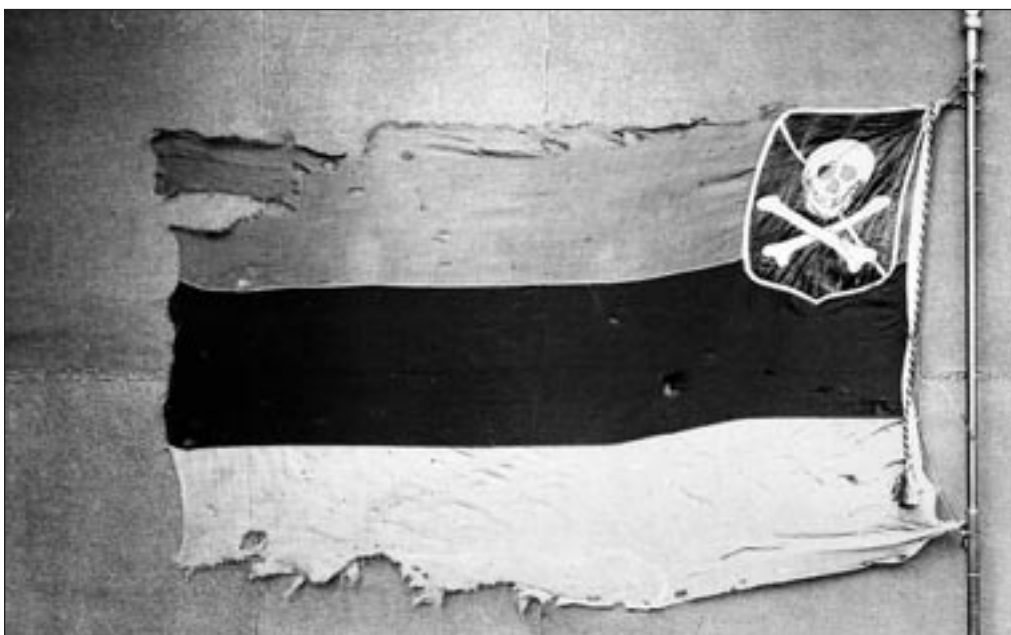
Sõdur rindel võitluses „sisemise vaenlasega” 1919. aastal. EFA A-287-161

Meeskond tegevuses 84mm Inglise välikahuri juures Landesveeri sõja ajal 1919. a. juunis. EFA A-287-246

Kuperjanovi partisanide patarei 152mm Vickersi haubits Landesveeri positsioone tulistamas 1919. a. juulis. EFA A-287-240

Kuperjanovi partisanide pataljoni Vabadussõja-aegne lahingulipp. EFA A-308-3

Soomusauto „Vanapagan“ ehitasid Pärnu mehed oma algatusel 1919. aasta algul 6. polgule. Asjaosaliste sõnul oli see küll „põlve otsas suure haamriga kokku taotud“, kuid polguülema kapten Tallo hinnangul „igas lahingus mõjus soomusauto ilmumine iseäranis tõstvalt sõdurite meeleolu peale, sest nad teavad, et „Vanapagan“ neil igal pool kaasas on ja parajal ajal neid toetama saab.“ EFA 3-1345

Landesveeri sõja juhid: soomusrongide divisjoni ülem kapten Karl Parts, 3. diviisi ülem kindralmajor Ernst Pödder ja tema staabiülem alampolkovnik Nikolai Reek Lätimaal 3. juulil 1919. a. EFA 4-2639

„Möögast tõusis päike”– Eesti ja Läti sõjavägede võitu Võnnu lahingus sümboliseeriva obeliski avamisel Cēsises 16. novembril 1924. aastal kõneleb Eesti Riigikogu liige Jaan Lattik. Mälestussammas taastati 1998. a. EFA 4-2093

„Puhake rahus võeras mullas!” Landesveeri sõjas langenud ja Salaspilsi surnuaeda maetud Eesti sõduritele Läti kaitseväelaste poolt püstitatud mälestusmärgi avamine 19. augustil 1929. a. Mälestusmärk taastati 1990. aastal. EFA 0-53621